

Przewodnik dla edukatora

Zwyczajny dzień

Czas trwania 50 minut | Wiek 12–18 lat

Wstęp

Co się dzieje, gdy znika demokratyczne państwo prawa, a w jego miejsce pojawia się wykluczenie i nierówne traktowanie? Co to oznacza dla Twojego codziennego życia? Co to oznacza dla Twojego „zwyčajnego dnia”? Ta lekcja pomaga uczniom zrozumieć i doświadczyć kontrastu między demokracją a dyktaturą.

Przez stulecia antysemityzm odgrywał rolę w Europie. Podczas okupacji naziści wprowadzali liczne zarządzenia antyżydowskie w krajach, które najechali. Zarządzenia te prowadziły do wykluczenia i dehumanizacji Żydów oraz miały ogromne konsekwencje dla ich codziennego życia. Podczas tej lekcji uczniowie poznają proces tego stopniowego wykluczania i zastanowią się, co oznaczałoby to w ich własnym, codziennym życiu.

Cele edukacyjne

- Uczniowie rozumieją wpływ życia w demokracji w porównaniu z życiem w dyktaturze oraz konsekwencje tego dla ich codzienności.
- Uczniowie zdobywają wiedzę na temat tego, jak ludzie byli odczłowieczani i wykluczani w dyktatorskim reżimie nazistowskim.
- Uczniowie łączą przeszłość z własnym „zwyčajnym dniem”.

Przygotowanie organizacyjne

- Pobierz, wydrukuj i rozetnij plik „Zarządzenia antyżydowskie” (jednostronnie, w kolorze, dwa arkusze A4). Każdy uczeń otrzymuje dwa zarządzenia (na przykład: dla klasy 24-osobowej wydrukuj plik 3 razy).
- Pobierz i wydrukuj kartę pracy „Zwyczajny dzień w parku”, jeden arkusz A4 na dwóch uczniów (dwustronnie, czarno-biały).
- Upewnij się, że w sali jest tablica do pisania.

Przygotowanie merytoryczne

Po instrukcji „krok po kroku” znajdziesz dodatkowe informacje na temat prześladowania Żydów. Te informacje mogą stanowić dodatkowe wsparcie w prowadzeniu lekcji. Na końcu znajduje się również Notatka dla edukatora do karty pracy „Zwyczajny dzień w parku”.

Wskazówki: Nie zdradzaj zbyt wiele na temat treści lekcji na samym początku – dzięki temu moment „aha!” będzie później silniejszy. Konieczna jest pewna znajomość podstawowych pojęć, takich jak II wojna światowa, konstytucja i demokracja. Jako edukator zapoznaj się wcześniej z wyborem zarządzeń antyżydowskich z okupowanej Holandii i w kroku 1. pokieruj dyskusją w stronę przykładów z codziennych wydarzeń.

Przewodnik krok po kroku

1 Jak wygląda zwyczajny dzień

Poproś uczniów (indywidualnie lub w parach), aby wypisali, co robią w zwyczajny (szkolny) dzień. Jak wygląda ich dzień? Wskazówka: Zapisz na tablicy przykładowe godziny, aby im pomóc. Na przykład:

- 07:00 pobudka
- 07:30 śniadanie (co jesz?)
- 08:00 wyjście do szkoły (czym jedziesz?)
- 08:30 w szkole (co robisz? Np. uczysz się nowych rzeczy, rozmawiasz z przyjaciółmi)
- 12:00 lunch/obiad (co i z kim?)
- 14:00 powrót do domu (w jaki sposób?)
- 14:30 czas wolny (co robisz? Np. przeglądasz telefon, uprawiasz sport, wyprowadzasz psa, oglądasz filmy, odrabiasz lekcje)
- 18:00 kolacja (z przyjaciółmi czy z rodziną?)
- 20:00 (np. w weekendy: wyjścia, imprezy, kino itp.)

2 Podsumowanie: jak wygląda „przeciętny” zwyczajny dzień

Zbierz odpowiedzi uczniów i zapisz je na tablicy. Wynikiem będzie lista aktywności, która stanie się podstawą do omówienia zarządzeń antyżydowskich (choć uczniowie jeszcze o tym nie wiedzą).

3 II wojna światowa: nierówne traktowanie w dyktaturze

Zadaj pytania takie jak: co przychodzi wam na myśl, gdy myślicie o II wojnie światowej i nierównym traktowaniu? Jakie grupy spotkały się z dyskryminacją ze strony nazistów? (Żydzi, Sinti i Romowie, homoseksualiści, osoby z niepełnosprawnościami...). Zapisz ich odpowiedzi w formie mapy myśli (sieci skojarzeń) wokół listy godzin i aktywności, którą stworzyliście – czyli wokół ich „zwyczajnego dnia”.

Opcjonalnie: poszukaj cytatu z Dziennika Anne Frank z 20 czerwca 1942 r., w którym mówi ona o zarządzeniach antyżydowskich w Holandii. Możesz przeczytać go klasie na głos jako wstęp do kroku 4.

4 Zarządzenia antyżydowskie: wykluczenie i dyskryminacja

Rozdaj zarządzenia antyżydowskie, które wprowadzono w Holandii. Każdy uczeń otrzymuje dwa paski z zarządzeniami. Uczniowie pracują w grupach od dwóch do czterech osób. Przeglądają i omawiają otrzymane zarządzenia.

Następnie w swoich grupach tworzą „ranking” zarządzeń: najbardziej dotkliwie na górze, najmniej dotkliwie na dole. Teraz omów wybór 16 zarządzeń z całą klasą, pytając każdą grupę o te, które uznali za najsurowsze. Zadaj pytania:

- Które zarządzenie uznaliście za najgorsze?
- Czy macie pytania dotyczące któregoś z zarządzeń?

5 Powiązanie ze zwyczajnym dniem uczniów

Wyjaśnij grupom kolejne zadanie: weźcie „zwyczajny dzień”, który opisaliście, i sprawdźcie, które jego części nie są już możliwe z powodu zarządzeń leżących na waszym stoliku. Wykreślcie je. Następnie omów to z całą klasą.

Zapytaj uczniów, które czynności wykreślili, i po kolei wykreślaj je również z listy na tablicy. Na koniec zadaj pytanie: **Co teraz zostało z waszego dnia?**

6 System polityczny: dyktatura a demokracja

Aby wprowadzić kolejną kartę pracy „Zwyczajny dzień w parku”, zadaj krótko następujące pytania:

- Kto stworzył zarządzenia antyżydowskie?
- Jaki system polityczny panował, gdy naziści byli u władzy?
- Jaki system polityczny mamy obecnie w naszym kraju?

Rozdaj karty pracy (praca w parach). Uczniowie zaczynają od tekstu Artykułu 1 Konstytucji Holandii, odpowiadają na pytania i wykonują zadanie na odwrocie. Omówcie wyniki w klasie. W razie potrzeby skorzystaj z Arkusza Odpowiedzi (ostatnia strona tego przewodnika).

Opcjonalnie: Porozmawiajcie o Pani Sprawiedliwości (Temidzie) widocznej w centrum ilustracji. Dlaczego ma opaskę na oczach?

7 Zakończenie: Powrót do zwyczajnego dnia

Na koniec wróć do tablicy z listą aktywności („przeciętny zwyczajny dzień”). Zadaj podsumowujące pytanie do refleksji: **Co nasz zwyczajny dzień ma wspólnego z demokracją?**

Informacje kontekstowe

O prześladowaniu Żydów

Zarządzenia antyżydowskie w nazistowskich Niemczech

Wraz z mianowaniem Hitlera na kanclerza 30 stycznia 1933 roku rozpoczęła się eliminacja opozycji politycznej, a Żydzi byli szybko wykluczani ze wszystkich szczebli społeczeństwa. 15 września 1935 roku naziści wprowadzili Ustawy Norymberskie. Te rasistowskie prawa były wymierzone w Żydów w Niemczech, dając im mniej praw niż innym mieszkańcom i stopniowo ich wykluczając. Dlatego ta lekcja skupia się na dyskryminacji Żydów w reżimie nazistowskim. Zarządzenia antyżydowskie były wprowadzane przez nazistów niemal we wszystkich krajach, które najechali. W tym materiale edukacyjnym znajdziesz wybór restrykcji wprowadzonych w Holandii podczas okupacji.

Definicja „Żyda” w reżimie nazistowskim

Ustawy rasowe definiowały, kto był uznawany za Żyda, a kto nie. Opierało się to na pochodzeniu. Jeśli ktoś miał troje lub czworo żydowskich dziadków, był uznawany za Żyda. Żydzi przestali być uznawani za obywateli, a zatem nie mogli domagać się pewnych praw obywatelskich, nie mogli głosować ani pracować w administracji rządowej.

W Holandii

10 maja 1940 roku armia niemiecka najechała Holandię. Był to początek pięciodniowych walk, które zakończyły się okupacją kraju. 3 lutego 1941 roku, na rozkaz niemieckiego okupanta, władze holenderskie ogłosiły, że Żydzi muszą zarejestrować się w swoim urzędzie gminy jako Żydzi lub „mieszkańcy” (hist. niem. Mischling). Dane te zostały dodane do rejestru ludności. Żydzi nie byli w stanie przewidzieć konsekwencji rejestracji, dlatego prawie wszyscy się zgłosili. Podczas okupacji niemieckiej wprowadzano coraz więcej restrykcji wobec Żydów poprzez kolejne zarządzenia..

O karcie pracy „Zwyczajny dzień w parku”

W parku można dostrzec różne prawa (podstawowe), takie jak prawo do protestu, wolność słowa, wolność religijna, ochrona mniejszości, równe traktowanie, wolność wypowiedzi itp. Oto kilka wyjaśnień:

Pani Sprawiedliwość (Temida)

Ten wizerunek jest symbolem sprawiedliwego sądownictwa: waga reprezentuje osąd (ważenie dowodów), miecz – karę, a opaska na oczach – bezstronność (niepatrzenie na wygląd ofiary/sprawcy przy wydawaniu wyroku). W demokracji sprawiedliwe sądownictwo jest bardzo ważne.

Robienie graffiti – granice wolności

W demokracji wolno protestować, ale nie wolno niszczyć ani uszkadzać rzeczy. Wolność słowa ma swoje granice. Nawet w demokracji istnieją zasady, których wszyscy obywatele muszą przestrzegać. Dzięki temu obrazkowi możesz również omówić różnice w poziomie karania za wykroczenia w dyktaturze i w demokracji.

Uwaga: Dyskryminacja zdarza się również w demokracjach

Mimo że wszyscy są równi wobec prawa, niesprawiedliwości takie jak dyskryminacja zdarzają się w praktyce również w systemach demokratycznych. Nawet w demokracji trzeba czasem „walczyć” o równe prawa – nie są one dane automatycznie. Pokazuje to na przykład dziewczynka wykluczona z gry w piłkę. Tak więc nawet w demokracji nie wszystko jest sprawiedliwe ani idealne.

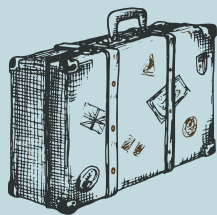

Zwyczajny dzień Zarządzenia antyżydowskie w Holandii

wytnij wzdłuż kropkowanej linii

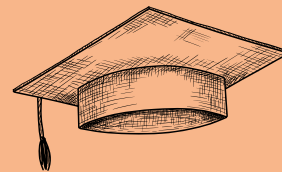
ZARZĄDZENIA ANTYŻYDOWSKIE W
OKUPOWANEJ HOLLANDII

ŻYDZI NIE MOGĄ PODRÓŻOWAĆ ANI
PRZEMIESZCZAĆ SIĘ BEZ ZEZWOLENIA

7 LISTOPADA 1941

ZARZĄDZENIA ANTYŻYDOWSKIE W
OKUPOWANEJ HOLLANDII

ŻYDOWSCY UCZNIOWIE ZOSTAJĄ
WYKLUCZENI Z EDUKACJI

15 WRZEŚNIA 1942

ZARZĄDZENIA ANTYŻYDOWSKIE W
OKUPOWANEJ HOLLANDII

ŻYDZI NIE MOGĄ ODWIEDZAĆ OSÓB
NIEBĘDĄCYCH ŻYDAMI

6 LIPCA 1942

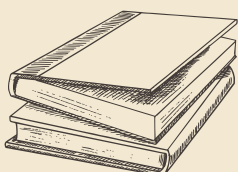
ZARZĄDZENIA ANTYŻYDOWSKIE W
OKUPOWANEJ HOLLANDII

ŻYDZI MOGĄ WCHODZIĆ DO SKLEPÓW
NIEŻYDOWSKICH TYLKO MIĘDZY 15:00 A 17:00

30 CZERWCA 1942

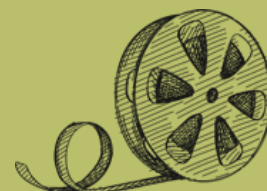
ZARZĄDZENIA ANTYŻYDOWSKIE W
OKUPOWANEJ HOLLANDII

ŻYDOWSCY UCZNIOWIE MUSZĄ UCZĘSZCZAĆ
DO SZKÓŁ ŻYDOWSKICH

6 WRZEŚNIA 1941

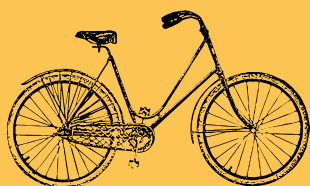
ZARZĄDZENIA ANTYŻYDOWSKIE W
OKUPOWANEJ HOLLANDII

ŻYDZI MAJĄ ZAKAZ
WSTĘPU DO KIN

7 STYCZNIA 1941

ZARZĄDZENIA ANTYŻYDOWSKIE W
OKUPOWANEJ HOLLANDII

ŻYDZI MUSZĄ ODDAĆ ROWERY
I INNE ŚRODKI TRANSPORTU

12 CZERWCA 1942

ZARZĄDZENIA ANTYŻYDOWSKIE W
OKUPOWANEJ HOLLANDII

ŻYDZI NIE MAJĄ WSTĘPU NA PLAŻĘ,
DO PARKÓW, NA BASENY I DO HOTELI

31 MAJA 1941

Zwyczajny dzień Zarządzenia antyżydowskie w Holandii

wytnij wzdłuż kropkowanej linii

ZARZĄDZENIA ANTYŻYDOWSKIE W
OKUPOWANEJ HOLLANDII

WSZYSCY ŻYDZI POWYŻEJ 6. ROKU ŻYCIA
MUSZĄ NOSIĆ NA UBRANIU ŻÓŁTĄ GWIAZDĘ
ZE SŁOWEM „ŻYD”

3 MAJA 1942

ZARZĄDZENIA ANTYŻYDOWSKIE W
OKUPOWANEJ HOLLANDII

ŻYDOWSCY MUZYCY SĄ
ZWALNIANI Z ORKIESTR

15 MAJA 1941

ZARZĄDZENIA ANTYŻYDOWSKIE W
OKUPOWANEJ HOLLANDII

ŻYDZI NIE MOGĄ PRZEBYWAĆ
NA ULICACH MIĘDZY GODZINĄ
20:00 A 6:00 RANO

30 CZERWCA 1942

ZARZĄDZENIA ANTYŻYDOWSKIE W
OKUPOWANEJ HOLLANDII

ŻYDZI MOGĄ KORZYSTAĆ WYŁĄCZNIE Z
ŻYDOWSKICH ZAKŁADÓW FRYZJERSKICH

14 CZERWCA 1942

ZARZĄDZENIA ANTYŻYDOWSKIE W
OKUPOWANEJ HOLLANDII

ŻYDZI NIE MOGĄ NALEŻEĆ DO STOWARZYSZEŃ I
KLUBÓW SPORTOWYCH, KTÓRYCH CZŁONKAMI
SĄ OSOBY NIEBĘDĄCE ŻYDAMI

22 PAŹDZIERNIKA 1941

ZARZĄDZENIA ANTYŻYDOWSKIE W
OKUPOWANEJ HOLLANDII

W DOWODACH OSOBISTYCH ŻYDÓW
UMIESZCZA SIĘ STEMPEL „J”

4 LIPCA 1941

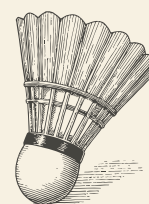
ZARZĄDZENIA ANTYŻYDOWSKIE W
OKUPOWANEJ HOLLANDII

ŻYDZI NIE MOGĄ
POSIADAĆ TELEFONU

1 SIERPNI 1942

ZARZĄDZENIA ANTYŻYDOWSKIE W
OKUPOWANEJ HOLLANDII

ŻYDZI NIE MOGĄ
UPRAWIAĆ SPORTU

12 CZERWCA 1942

Karta pracy

Zwyczajny dzień w parku

Wstęp

Jedną z głównych cech państwa demokratycznego jest konstytucja. Jest to najważniejszy akt prawny, zawierający podstawowe zasady demokracji i prawa obywateli. Na przykład Artykuł 1 Konstytucji Holandii mówi:

Artykuł 1 Równe traktowanie i zakaz dyskryminacji

Wszyscy ludzie w Holandii muszą być traktowani jednakowo w podobnych sytuacjach. Dyskryminacja ze względu na religię, przekonania, poglądy polityczne, rasę, płeć, niepełnosprawność, orientację seksualną lub z jakiegokolwiek innego powodu jest niedozwolona.

Możecie również sprawdzić Konstytucję własnego kraju, szukając artykułu o równym traktowaniu i zakazie dyskryminacji (w Polsce: **Art. 32 Konstytucji RP**, który mówi o równości wobec prawa i zakazie dyskryminacji)

1 Przedyskutujcie w parach następujące pytanie

Czy prawa antyżydowskie, takie jak te z przeszłości, mogłyby zostać wprowadzone w demokracji? Wyjaśnijcie dlaczego

2 Odwróć tę kartę i spójrz na rysunek parku

- Zaznacz kółkiem pięć sytuacji, które są możliwe dzięki prawom (podstawowym) w demokracji.
- Użyj innego koloru, aby zaznaczyć kółkiem trzy możliwe wady/niedogodności demokracji.

Karta pracy

Zwyczajny dzień w parku

